

SECTION 7. SOCIOLOGY OF COMMUNICATIONS

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-079-7-15>

ІНФОРМАЦІЙНІ ВПЛИВИ І ПРОЦЕСИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ДИСКУРС

Ібрагімова З. І.

*асистент кафедри економіки підприємств та соціальних технологій
Державного університету телекомунікацій
м. Київ, Україна*

Інтенсивність міжкультурних комунікацій є прикметою нашого часу. Міжкультурні взаємодії значно розширюють простір духовної взаємодії та обміну цінностями в соціальних, економічних, побутових аспектах, коли великого значення набуває сама культура досягнення взаєморозуміння і ефективності взаємодії між представниками різних культур [1]. Саме через отриману інформацію адресати міжкультурної комунікації вирішують багато важливих проблем, в тому числі проблему визнання багатоманіття культур, ідентичностей не як загрози, а як реальності світу.

Оскільки взаємодія культур – особливий вид безпосередніх відносин і зав'язків, які формуються між культурами, а також тих взаємовпливів і взаємних змін, які з'являються у ході цих взаємин, міжкультурна комунікація виступає як багатоаспектна й багатофункціональна система взаємодії представників різних культур – індивідів, груп, які реалізують свої інтереси, потреби, мотивації у різних сферах життєдіяльності [6, с. 8].

Оскільки об'єктивною основою існування міжкультурної комунікації є етнокультурні відмінності та спільні риси груп, які визначаються умовами їх проживання, становищем у структурі суспільства, типом релігії та стилем життя, міжкультурна комунікація уособлює певні форми відтворення, збереження, розвитку і трансляції культури певного етносу у свідомості й поведінці її окремих представників. Виконуючи завдання обміну інформацією у процесі взаємодії між носіями відмінних цінностей і типів поведінки, міжкультурна комунікація, як специфічний вид соціальної взаємодії, є також засобом адаптації представників різних етнічних і національних культур до ефективного вирішення спільних проблем в соціокультурному середовищі та подолання етнокультурних стереотипів, які обмежують її ефективність.

Разом з тим, очевидно, що сучасні інформаційні технології докорінно змінюють існування тих соціокультурних інститутів, які традиційно визначали порядок міжкультурної взаємодії. Суттєві видозміни каналів міжкультурної комунікації та активне застосування новітніх технологій засобами масової інформації накладають значний відбиток на інтенсивність та якість міжкультурної взаємодії, разом з тим породжуючи певні проблеми.

В контексті процесів модернізації сучасного суспільства, зокрема, глибокої трансформації сучасної культури під впливом інформаційних технологій, простежуються значимі видозміни характеру міжетнічних взаємин. Зокрема, сучасне глобальне інформаційне поле стає спільною платформою для взаємодії локальних традиційних культур, причому умовами спілкування стають певні закони глобального інформаційного простору. Чинник застосування інформаційних технологій засобами масової комунікації відіграє важливу роль у зростанні інтенсивності міжетнічних взаємодій (як конструктивних і продуктивних, так і деструктивних та конфліктних), як безпосередніх, так і опосередкованих ним.

Важливим для соціологічного розуміння чинників впливу інформаційних технологій на міжкультурні комунікаційні взаємодії є якість селекції суб'єктом зразків діяльності в різних сферах комунікації, інформаційний відбір і вибір. Дослідники звертають увагу на можливість психологічного впливу на індивідуальну і суспільну свідомість з метою нав'язування свого бачення з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що виступають фактором формування інформаційного суспільства [3, с. 14].

Щодо інформаційних взаємодій в процесі міжкультурної комунікації, то рівень цих впливів залежить від актуалізації проблеми трансформації міжкультурних відносин та пристосування представників етнічних груп до нових комунікативних умов в просторі діяльності носіїв інформації, здатних створювати і відтворювати її. Оскільки основною відмінністю сьогоднішня можна вважати той факт, що носії певних етнокультур значною мірою адаптуються вже не один до одного, як комуніканти в межах традиційного міжкультурного спілкування, а входять в єдиний інформаційний простір, адаптуючись до нього, за правилами і законами комунікативного середовища, що не набуває ознак однокультурного характеру, то вивчення впливів інформаційних технологій на трансформації міжкультурних відносин стає одним важливих питань соціологічної науки.

З огляду на змістову спрямованість, основні стратегії впливу сучасні інформаційні технології організації комунікативного простору за рівнями організації поділяються на цивілізаційно-орієнтовані, культурно-орієнтовані, релігійно-орієнтовані, політично орієнтовані, мотива-

ційно орієнтовані, когнітивно орієнтовані, вузькоіндивідуально-орієнтовані [5, с. 104].

Різноманіття технологічних чинників трансформації комунікативно-го простору вимагає від представників різних культур вміння жити за законами згаданого інформаційного простору, зберігаючи при цьому власну самодостатність, відбираючи потрібну інформацію, необхідні елементи з інших культур та конструюючи необхідний рівень міжкультурні комунікації на основі нового досвіду спілкування і отримання нових знань [4, с. 87-88]. Оскільки у процесі трансляції інформації сьогодні важлива не стільки структура самого комунікатора, скільки спрямованість його діяльності, його цілі і прагнення, то міра, характер, ступінь впливу засобів масової комунікації на масову аудиторію залежать і від установок комунікаторів, і від змісту, і від форми подачі повідомлень. У цьому плані особливої уваги щодо ролі інформаційних технологій в сучасному суспільстві заслуговує вивчення впливів установок, що регулюють характер розподілу і поширення інформації. [2, с. 18]. Вказані закономірності простежуються і в змінах характеристик міжкультурних контактів, оскільки масштаб та інтенсивність застосування інформаційних технологій значно ускладнює сприйняття світу і процеси самоідентифікації у повсякденній житті сучасної людини, внаслідок чого її соціальна цілісність все більше фрагментується. Хоча інформаційні платформи представлені сьогодні матеріалами тисячі сайтів, той факт, що упродовж багатьох років спостерігається позитивна тенденція як до утвердження етнічної ідентичності через збереження і культивування своєї культурної самобутності, так і розвиток власної культури у взаємодії з представниками інших культур засвідчує, що попит на інформацію етнічного характеру постійно зростає.

Отже, можна зробити висновок про те, що технологічні видозміни інформаційного поля міжкультурної комунікації потребують наукового осмислення і соціологічного визначення основних параметрів тих впливів, що забезпечується новітніми інформаційними технологіями.

Особливо актуальною в цьому контексті вбачається потреба в соціологічній інформації щодо видозмін інформаційного обміну між представниками етнокультур в умовах удосконалення технічних засобів комунікації, коли формується новий тип культури, в якому перетворенню підлягають практично всі історично засвоєні форми інформаційної взаємодії між людьми та культурами. Тому, на нашу думку, включення в предметне поле соціологічного вивчення потребують насамперед ті характеристики впливів інформаційних технологій на рівень і якість міжкультурних комунікацій, що визначатимуться за наступними критеріями:

– впливу на якість інформації (як чинника спрощення чи ускладнення комунікації між представниками різних культурних сфер);

– впливу на якість управління міжкультурною комунікацією (як видом соціальної взаємодії, що зумовлюється рівнем компетентності суб'єктів міжкультурної комунікації, здатністю вільно переходити на відповідний комунікативний режим);

– впливу на якість продуктів інформації (згідно норм міжкультурних взаємин в комунікативному просторі);

– впливу на ефективність відповідних інформаційних служб соціального середовища інтенсивної міжкультурної взаємодії;

– впливу на рівень задоволення інформаційних потреб представників певних етнічних груп;

– впливу на рівень відповідальності суб'єктів діяльності засобів масових комунікацій (здатність застосовувати в професійній практиці соціокультурні комунікативні коди, норми та правила поведінки, розуміння національних комунікативних особливостей або національно-культурних специфік в міжкультурному комунікативному середовищі).

Література:

1. Аксьонова В.І. Методологічні засади міжкультурної комунікації в контексті сучасного інформаційного суспільства / В.І.Аксьонова // Гілея:науковий вісник: [зб. наук. пр.] – К.: Вид-во УАН ТОВ «НВП» «ВІР», 2011.– Вип. № 49. – 456 с.

2. Горпинич О.В., Архипова А.О. Соціологія масових комунікацій та медіапланування: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2018. 255 с.

3. Пожуєв В. І. Інформаційно-комунікативні технології як один з найважливіших факторів формування суспільства / В. І. Пожуєв // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2012. – Вип. 49. – С. 5–16. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpgvzdia_2012_49_3.

4. Проданюк Р. І Інформаційна безпека в соціологічному контексті: до постановки проблеми /Р. І. Проданюк // Грані. – 2018. – Т. 21, № 4. – С. 84-90.

5. Трансформації віртуального простору та парадигми впливу мас-медійних дискурсів / О. Зернецька, П. Зернецький // Політ. менеджмент – 2005. – № 3. – С. 100–107.

6. Ханас У.Я. Аксиологічний зміст міжкультурної комунікації у сучасному трансформаційному суспільстві/ У. Я. Ханас // Грані : наук.-теорет. і гром.-політ. альм. – 2015. – № 2. – С. 6–10.